

PLANTENWERKGROEP

--- NMC-Schijndel --- Natuurgroep Gestel ---

Plant van de maand augustus 2024

Vogelwikke

Algemeen

Wetensch. naam	Vicia cracca L.
Uitspraak	Vícia crácca
Familie	Fabaceae/Vlinderbloemenfamilie
Geslacht	Vicia/Wikke
Soort	Vogelwikke
Hoogte	30 cm. – 200 cm.
Plantvorm	Kruid
Plant	Eénhuizig
Wortels	Wortelstok
Stengel	Liggend en klimmend
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Even geveerd, rank aan de top
Bladkleur	Donkergroen
Bladrand	Gaaf
Bloeiperiode	Juni - september
Bloeiwijze	Tros
Bloemvorm	Tweezijdig symmetrisch
Bloemkleur	Blauwachtig paars
Bloementype	Tweeslachtig
Kelkbadan	5
Kroonbladen	5
Meeldraden	10
Stijlen	1
Stempels	1
Bestuiving	Bijen
Vruchtbeginsel	Bovenstandig
Vrucht	Peulvrucht
Leefvorm	Overblijvend
Groeiplaats	Vochtig voedselrijk substraat

Foto 1. Vogelwikke

2. Wortelstelsel

Inleiding

Ons universum waarin de planten groeien heeft invloed op hun ontwikkeling. *Maria Thun* (1922-2012) ontwikkelde de *Zaai kalender**** waarin ze aangeeft welke data slecht of juist uitstekend zijn om in de groenten-/bloementuin te werken. Wil je rust in augustus, sla dan de data 20(avond), 21 en 22(op de middag) over. In die tijd zijn de groeiomstandigheden voor planten ongunstig. Laat de tuin de tuin en vermaak je elders.

De eerste foto van de Plant van de Maand betreft de Vogelwikke vrij klimmend in het hoge gras in de wegberm. Die paarse trossen herken je snel, maar letten we verder wel op de plant? Deze maand nemen we de Vogelwikke in het vizier.

Naamgeving

Vicia. Het Latijnse *vincire/vincio* heeft de betekenis van wikkelen, binden. De ranken van de *Vicia's* omwikkelen andere planten en streven naar hogere hoogte.

Cracca. Plinius(23–79 na Chr.) noemde deze plant al zo. Maar als we letten op de *sierlijk slanke* groei van de plant, dan komen we ook uit op *krak* in het Sanskriet.

Vogelwikke. De naam bestaat uit twee delen: *vogel* en *wikke*.

Vogel. Vogels eten de zaden graag.

Wikke. Wikke kunnen we zien als een verbastering van *vicia*.

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Fûgelwikje, Vesce cracca, Vogel-Wicke en Tufted Vetch.

Plaatselijk duiken er nog verschillende namen op voor Vogelwikke, zoals: *Vitzels*, *Wilde wikke* en *Krok*. Die laatste naam wordt als een verbastering van *cracca* gezien.

Plaatsing

Heukels** plaatst de plant in de Vlinderbloemenfamilie, verder in het geslacht Wikke en de soort Vogelwikke. In het geslacht Wikke worden negen andere Wikkes genoemd en verder nog verschillende ondersoorten.

Beschrijving

Levensvorm. Vogelwikke is een overblijvend kruid en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Hemikryptofyten. De plant zal tussen de 30 en 200 cm. hoog worden.

Wortels. De plant bezit een diepgaand wortelstelsel met uitlopers (kruipende wortelstok) en wortelknolletjes(afb.2).

Stengels. Let er eens op dat de klimmende stengels zowel kaal als zijdechtig behaard voorkomen.

Foto 3. Blad

Foto 4. Ranken

Foto 5. Steunblaadjes

Bladeren. De bladstand van de donkergroene bladeren is verspreid. Ze zijn even geveerd, het aantal langwerpige deelblaadjes varieert van twaalf tot twintig(foto 3). De bladrand is gaaf en aan de top groeit een vertakte rank(foto 4) waarmee de plant zich vasthoudt aan andere planten. Er zijn twee steunblaadjes(foto 5). Met de loep moeten de haartjes op de plant te zien zijn, bv. op de achterkant van de blaadjes(foto 6*).

Foto 6*. Beharing

Foto 7. Bloementros

Foto 8. Bloemen

Bloemen. De bloeiwijze is een langgerekte tros van tien tot dertig bloemetjes die naar één kant zijn gekeerd, de tros heeft een lange steel(foto 7). De vijf kelkblaadjes zien we terug in de vorm van een vijftandige kelk. De van buiten paarse en van binnen blauwe bloem is tussen 8 en 14 mm. groot. De vlag van de vlinderbloem is omhoog gekeerd. Plaat(omhoog staande deel) en nagel(omlaag gebogen deel) zijn ongeveer even groot (foto 9). Van de tien meeldraden zijn er negen vergroeid en één vrij, er is één stijl met één stempel.

Vruchten. Het bovenstandig vruchtbeginsel groeit uit tot een (giftige) peulvrucht van 1 tot 1½ cm lang(foto 10). De peul is glad en onbehaard. Bij rijpheid springt de peul open en verspreid zo de ronde vruchtjes(foto 11).

Foto 9. Nagel bij nagel

Foto 10. Vruchten

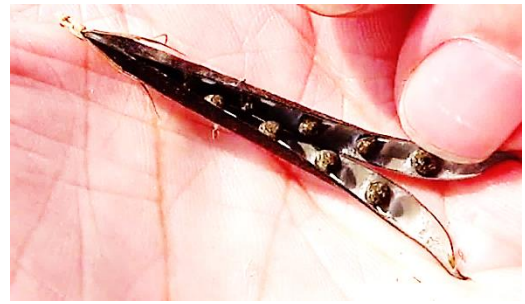

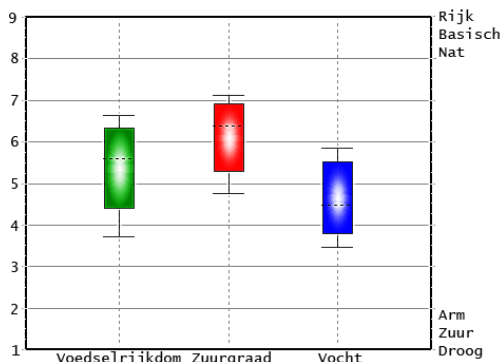
Foto 11*. Peul

Groeiplaats

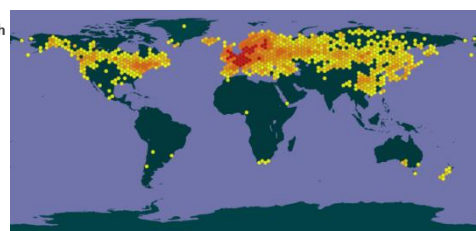
Bekijken we de groeiomstandigheden (zie ook afb.12*) dan zien we dat:

- het substraat redelijk voedselrijk genoemd kan worden.
- de zuurgraad tussen 5 en 7 ligt.
- de plant een redelijk vochtige omgeving zoekt.
- de Vogelwikke gedijt op zonnige tot licht beschaduwde plaatsen.

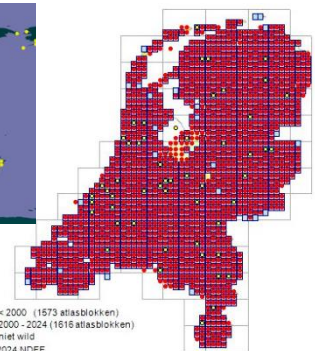
We zullen de plant in grasbermen, slootkanten en als cultuurvolger op diverse andere plaatsen tegenkomen.

Afb.12* Ecologische parameters

Afb.13. Wereldwijd

Afb.14. Nederland

Verspreiding

Kaartje 13 laat zien waar de plant wereldwijd groeit.

Zoemen we in op Nederland, dan geeft het kaartje van Floron (afb.14) aan dat de plant in heel Nederland vertegenwoordigd is. De in Nederland inheemse plant wordt als *vrij algemeen aangegeven*.

Toepassingen-bijzonderheden

-Uit de Oud-Nederlandse zin: *'Dat men die Crocken, dats dat oncruyt uittrecken sal'* blijkt dat de Krok (Vogelwikke) ervaren werd als een lastig kruid.

-Het kan nog erger als we Dodaneus aan het woord laten: *'Krock is een miswas der voedende saden oft hawwcruyden: een peste ende bederffenis. Het saedt wordt seer gheerne van de duiven ghegeten'*.

-Toch ook nog een positieve bijdrage van Dodaneus: *'Meel van dit saedt met wijn vermengt wordt nuttelijck plaestersghewijs op de beten ende andere quade dieren ghedaen, ende is oock goedt teghen canckerachtighe, pestighe zeeren, sweeren ende gheswillen'*.

-Hier onder laat ik J.Kops (1814) aan het woord, hij schrijft in *Flora Batava*:

GROEIPLAATSSEN. Op Akkers, in Heggen en langs de wegen.
De Verscheidenheid gevonden door FAVROD te *Noordloos* in een digt Boek.
 Zeer algemeen door het geheele Rijk.
HUISHOUDELIJK GEBRUIK. Dit is een zeer aangenaam voeder voor al het vee; wordt hiertoe door BECKMAN zeer aangeprezen, en volgens HALLER in *Zwitserland* dadelijk als beestenvoeder veel gebruikt. De Bloemen bevatten veel honig (GMELIN) en de Duiven vallen bovenal op het Zaad. Op weiden verhinderen zij, dat het mos zich verspreidt. (MATTUSCHKA) Op de bouwlanden groeit de Plant welig en is daar een schadelijk onkruid, ook door hare omslingerende klawieren.

Tot slot

Jarenlang zie ik de bloeiende Vogelwikke zonder daar bijzondere aandacht aan te schenken. Na de nadere bestudering van deze plant blijkt maar weer eens dat je altijd weer aardige aardigheden tegenkomt. Dat mijn vader bij het sikkelmaaien die vervelende wikke vervloekte herinner ik me nog, maar dat het zelfs als veevoer gebruikt werd, wist hij toen al niet meer. Helaas kan ik hem dat nu niet meer vertellen.

Geniet deze maand van de Vogelwikke. Ik ga je erin voor.

Tekst : Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,3,4,5,7,9); Flora Danica, Georg Christian Oeder(1761-1888) (2); herbarium.org(2); Flora van Nederland Wilde planten en hun omgeving online(6,11,12); Saxifraga(8,10); GBIF(Global Biodiversity Information Facility)(13); FLORON(14); Heukels(15).

1. Vogelwikke	Schijndel	26 juni 2024
2. Wortelstelsel	Flora Danica	
3. Blad	Schijndel	26 juni 2024
4. Deelblaadjes	Schijndel	26 juni 2024
5. Ranken	Schijndel	26 juni 2024
6. Beharing	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
7. Bloementros	Schijndel	26 juni 2024
8. Bloemen	Saxifraga – Sonja Bouwman	
9. Nagel bij nagel	Schijndel	26 juni 2024
10. Vruchten	Saxifraga – Jan van der Straaten	
11* Peul	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
12* Ecologische parameters	Flora van Nederland - Wilde planten en hun omgeving online	
13. Verspreiding wereldwijd	GBIF	
14. Verspreiding Nederland	FLORON Verspreidingsatlas Vaatplanten	
15. 62.12 Vicia cracca Vogelwikke	Heukels 24 ^e druk blz.342	

*<https://www.floravannederland.nl/planten/vogelwikke>

**Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.

***Maria Thun 'Zaai kalender 2024'. Uitg. Christofoor.

opm. De Plant van de Maand is te vinden op:

<https://www.nmcschijndel.nl> en op: <https://www.natuurgroepgestel.nl>

62.12 Vicia cracca | Vogelwikke